

Мервенецька В. Ф., к.е.н., доцент
Самохвал С. П., старший викладач
(Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»)

РОЛЬ ВНУТРІШНОГОСПОДАРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

АНОТАЦІЯ. Досліджено стан управлінської звітності та її використання для управління діяльністю сільськогосподарських підприємств.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: управлінська звітність, внутрішньогосподарська звітність, сільськогосподарська діяльність.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Формування внутрішньогосподарської звітності на підприємстві має велике значення, оскільки вона є одним із джерел інформації про умови та результати діяльності суб'єкта господарювання. Така інформація дозволяє контролювати господарські процеси, що відбуваються на всіх етапах діяльності, здійснювати їх аналіз та приймати необхідні управлінські рішення. Проте на сучасному етапі існують певні недоліки в організації інформаційних потоків у процесі управління діяльністю сільськогосподарських підприємств. Тому актуальним є питання оцінки стану та особливостей формування внутрішньогосподарської звітності для забезпечення управління сільськогосподарським підприємством.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвитку теорії і практики управлінського обліку і внутрішньогосподарської звітності присвячено роботи як західних економістів, зокрема, К. Друрі, Б. Нідлза, П. Самуельсона, П. Фрідмана, Ч. Т. Хонгрена, так і вітчизняних дослідників: М. Т. Білухи, В. І. Єфименка, М. В. Кужельного, А. М. Кузьминського, В. Г. Лінника, В. В. Сопка, М. Г. Чумаченка, Г. Г. Кірейцева, Т. Є. Кучеренко, М. В. Кужельного та ін. Однак проблеми інформаційного забезпечення процесу управління сільськогосподарськими підприємствами через внутрішньогосподарську звітність суб'єктів господарювання на сучасному етапі потребують подальших досліджень у цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Становлення ринкових відносин обумовлює різноманітність форм, способів і методів господарювання, у зв'язку з чим виникає невідкладна потреба відповідного інформаційного наповнення управлінської діяльності. Основним завданням такого управління є визначення напрямів і темпів розвитку, постійне оцінювання діяльності, ефективності прийнятих рішень через співвідношення досягнутих результатів з поставленими цілями і з витратами на досягнення таких цілей. У цьому зв'язку інформаційну обмеженість фінансового обліку для суб'єктів господарської діяльності має компенсувати якісний управлінський облік — основне джерело інформації для прийняття рішень, поліпшення і контролю на підприємствах [1, с. 26].

Виникнення та існування управлінського обліку обумовлені конкретною метою — допомогти внутрішнім користувачам приймати більш обґрунтовані рішення. Основною ціллю управлінського обліку, який призначений задовольняти інформаційні потреби внутрішніх користувачів, є підвищення ефективності управління в частині планування, нормування, контролю та прийняття управлінських рішень [2, с. 27 — 35]. Особливе місце при організації управлінського обліку займає внутрішньогосподарська звітність, яка виступає важливим елементом функціонування системи менеджменту і є індивідуальною для кожного підприємства.

Управлінська звітність надає інформацію для: визначення стратегії і планування майбутніх операцій суб'єкта господарювання; оцінки ходу виконання стратегічних планів за всіма аспектами діяльності підприємства; планування, організації та координації, контролю і оцінки ефективності її поточної діяльності. Тобто, через управлінську звітність відбувається інформаційне забезпечення стратегічного, функціонального та оперативного менеджменту підприємства (рис. 1).

Стратегічне управління полягає у розробці і реалізації стратегії, яка повинна відповідати меті і завданням підприємства, а правильний вибір стратегії, послідовності етапів та процесів її реалізації повинен забезпечити позитивний економічний ефект. Для здобуття конкурентних переваг на ринку сільськогосподарської продукції необхідно створити інформаційну базу, яка б забезпечувала прийняття управлінських стратегічних рішень. При цьому внутрішньогосподарська звітність стає важливим стратегічним ресурсом сільськогосподарських підприємств.

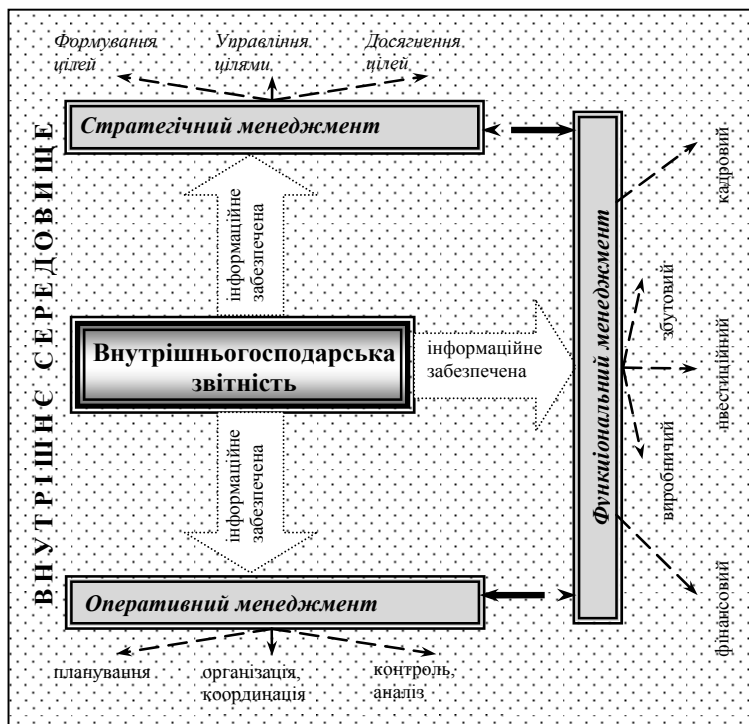


Рис. 1. Система внутрішньогосподарської звітності в управлінні сільськогосподарським підприємством

Джерело: розроблено авторами.

У рамках функціонального менеджменту розробляються і реалізуються окремі (функціональні) стратегічні завдання, пов'язані з аспектами в різних сферах діяльності на підприємстві (виробництво, збут, фінанси, інвестування, кадри тощо). Внутрішньогосподарська звітність має забезпечувати необхідною інформацією з метою управління за ходом здійснення комплексу заходів і програм для окремих функціональних сфер і підрозділів підприємства.

Стратегічні цілі та завдання підприємства досягаються за допомогою оперативного менеджменту. Він представляє собою вирішення щоденних завдань існування організації в рамках плану її розвитку. Разом із цим оперативний менеджмент зосереджується на специфіці управління функціональними відділами організації. Важливою передумовою управління усіма функціональним

областями діяльності підприємства у короткостроковому, поточному періоді є наявність відповідної деталізованої інформації, представленої у внутрішньогосподарській звітності.

Проте на сучасному етапі у більшості сільськогосподарських підприємств управлінський облік та внутрішньогосподарська звітність ще не сформувались як цілісна система збору, аналізу, інтерпретації і представлення корисної інформації менеджерам з метою прийняття на її основі оперативних, функціональних і стратегічних рішень. В результаті актуальним стає питання організаційного і методичного забезпечення управлінського обліку та внутрішньогосподарської звітності сільськогосподарських підприємств з врахуванням потреб управлінської діяльності економічних суб'єктів. Побудова системи управлінського обліку та внутрішньогосподарської звітності за структурними підрозділами (центрами відповідальності) для підприємств дозволяє визначати інтегрованість інформаційних потоків, забезпечувати контроль й підвищувати результативність прийнятих управлінських рішень.

Центр відповідальності — це структурна одиниця підприємства, його економічний суб'єкт, у межах якого менеджер відповідає доцільність понесених затрат та одержаних доходів. Як центр відповідальності в сільськогосподарських підприємствах може виступати виробнича бригада, ферма, млин, машино-тракторний парк, інший структурний підрозділ, керівник якого індивідуально відповідає за результати його роботи [4, с. 471].

Ми підтримуємо думку про те, «вся діяльність підприємства, всі її напрямки, як основні, так і допоміжні, повинні бути покриті центрами відповідальності, пов'язаними між собою лініями відповідальності і забезпечені необхідною інформаційною структурою» [5, с. 18]. Концепція обліку за центрами відповідальності теоретично обґрунтована вітчизняними і зарубіжними вченими [5; 7]. Однак дослідження сільськогосподарських підприємств Уманського району Черкаської області показали, що даний спосіб майже не використовується.

Вибір контрольованих і оцінювальних показників діяльності центрів відповідальності підприємства має бути узгоджено із завданнями, які поставлені підприємством, але при цьому необхідно виділяти основні функції кожного центру відповідальності для того, щоб забезпечити їх здатність до саморегулювання, надання певної самостійності в оперативному прийнятті необхідних управлінських рішень на рівні підрозділу. Відповідно до концепції функціонального менеджменту структура управління підприємством репрезентована через раціональний розподіл функціона-

льних обов'язків, прав і відповідальності, порядку і форм взаємодії між органами управління і трудовим персоналом. Позиція авторів статті базується на тому, що для потреб управління діяльністю сільськогосподарського підприємства внутрішньогосподарська звітність повинна забезпечувати керівників структурних підрозділів та адмінперсонал інформацією про діяльність всіх центрів відповідальності за принципом розподілу сфер господарської діяльності. При цьому здійснюється процес управління по відповідних функціях, направлених на вирішення поставлених завдань і досягнення намічених цілей стратегічного розвитку.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Ефективність управління діяльністю підприємств залежить від ступеня організації інформаційного забезпечення. Дослідження свідчать, що сільськогосподарські підприємства недостатньо володіють необхідною інформацією для потреб управління прогнозованим стратегічним розвитком і досягнення передбачених результатів діяльності. У зв'язку з цим потребують вирішення питання побудови такої моделі внутрішньогосподарської звітності, що забезпечить точне проведення детального аналізу економічних показників структурних підрозділів, дозволить якісно і раціонально здійснювати управління сегментами діяльності шляхом прийняття та реалізації обґрунтованих управлінських рішень.

Бібліографічний список

1. Управленческий учет / [Аткинсон Энтони А., Банкер Раджив Д., Каплан Роберт С., Янг Марк С.] ; Пер. с англ. — [3-е изд.]. — М. : Изд. дом «Вильямс», 2005. — 878 с.
2. Левицька С. Управлінський та внутрішньогосподарський облік : завдання, мета, чинники ефективного впровадження / С. Левицька // Бухгалтерський облік і аудит. — 2009. — №2. — С. 27 — 35.
3. Гончарова Н. І. Документаційне забезпечення менеджменту : Навчальний посібник / Н. І. Гончарова. — К. : Центр навчальної літератури, 2006. — 260 с.
4. Нападівська Л. В. Управлінський облік : Підручник / Л. В. Нападівська — К. : Книга, 2004. — 541 с.
5. Палий В. Ф. Организация управленческого учета / В. Ф. Палий. — М. : Бератор-Пресс, 2003. — 224 с.
6. Карпова Т. П. Управленческий учет : Учебник / Т. П. Карпова. — М. : ЮНИТИ, 2003. — 350 с.
7. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. — К. : «Ника-центр», 1998. — 544 с.